

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Say 1 Issue 33 • Yıl Year 11 • Nisan April 2024

www.dedekorkutdergisi.com

DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut605>

Araştırma Makalesi/ Resarch Article

Masumiyet Müzesi Romanında Nesnelere Dünyası

The World Of Objects In The Novel The Museum Of Innocence

Öz

Masumiyet Müzesi Orhan Pamuk'un 2008 yılında kaleme aldığı aşkı, yalnızlığı, nesne-insan-toplum ilişkisini, müzeleri, İstanbul'un sosyo-kültürel ve tarihi yaşamını, sevinci, cinselliği ve pek çok konuyu ele alan postmodern bir romandır. Romandaki olaylar 1975-2007 yılları arasında İstanbul'da geçmektedir. Romanın başkahramanı Kemal Basmacı otuz yaşında, İstanbul'un zengin bir ailesine mensup iki erkek kardeşin küçük olanıdır. Batı kültürü almış ve Amerika'da okumuştur. Kemal, Avrupa'da öğrenim görmüş Sibel adında genç bir kızla nişan hazırlıkları içerisinde olduğu hâlde uzak akrabası olan on sekiz yaşındaki Füsün Keskin'le aşk yaşamaktadır. Füsün, emekli öğretmen baba ile evlere terziliğe giden annenin kızıdır. Kemal, üniversite sınavına hazırlanan Füsün'la matematik dersi verme bahanesiyle geçmiş dönemde ikamet ettikleri ancak şimdi ise eski eşyaların yer aldığı kendilerine ait Merhamet Apartmanı'ndaki evlerinde zaman zaman buluşurlar. Kemal'in nişanı sonrası Füsün, kayıplara karışır. Aşk ve ayrılık acısı yaşamaya başlayan Kemal, teselliye Füsün'ü hatırlatan nesnelere ve eşyalarda bulur. İlerleyen zamanlarda Kemal, Feridun adında bir şahısla evli olan Füsün'la tekrar karşılaşır. Feridun, Keskin ailesinin ikamet ettiği evde onlarla birlikte yaşayan bir senaryo yazarıdır. Kemal, bu gerçeğe rağmen aşkıdan dolayı sekiz yıl boyunca bazı akşamlar Keskin ailesiyle zaman geçirir. Bu süreçte Keskinlerin evinden çaldığı eşyalarla Füsün'ün ölümü sonrası geçmişte yaşananların unutulmaması adına bir müze kurar. Çalışmamızda tüm bu kurgusal süreçte rol oynayan nesnelere birey ve toplum üzerindeki etkilerini ele almaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Roman, Nesne, Özne, Mekân, Zaman.

Abstract

The Museum of Innocence is a postmodern novel written by Orhan Pamuk in 2008, which deals with love, loneliness, object-human-society relationship, museums, Istanbul's socio-cultural and historical life, joy, sexuality and many other issues. The events in the novel take place in Istanbul between 1975-2007. Kemal Basmacı, the protagonist of the novel, is thirty years old, the younger of two brothers belonging to a wealthy family in Istanbul. He received Western culture and studied in America. Although Kemal is preparing for his engagement with a young girl named Sibel, who was educated in Europa, he is in love with his distant relative, eighteen years old Füsün Keskin. Füsün, is the daughter of a retired teacher father and a mother who works as a seamstress. Kemal and Füsün, who is preparing for the university exam, meet from time to time at their house in Merhamet Apartment, where they lived in the past but now contains old furniture, under the pretext of giving a mathematics lesson. After Kemal's engagement, Füsün disappears. Kemal, who begins to experience the pain of love and separation, finds solace in objects and belongings that remind him of Füsün. Later, Kemal meets Füsün again who is married to a person named Feridun. Feridun, is a screenwriter who lives with the Keskin family in their house. Despite this fact, Kemal spends time with his Keskin family some evenings for eight years because of his love. In this process, he establishes a museum with the items he stole from the Keskin family so that the events of the past will not be forgotten after Füsün's death. In our study, we will try to address the effects of the objects that play a role in this fictional process on the individual and society.

Keywords: Novel, Object, Subject, Place, Time.

Mehmet Nevzat Arcagök*

Sorumlu Yazar Corresponding Author

* Dr.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İstanbul Sancaktepe Mesleki Eğitim Merkezi

İstanbul/ Türkiye

Elmek: mehmetnevzatarcagok@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-3985-3118

Makale Geçmişi Article History

Geliş Tarihi: 14.02.2024

Kabul Tarihi: 16.04.2024

E-yayın Tarihi: 30.04.2024

Atıf/Citation:

Arcagök, M.N. (2024). Masumiyet Müzesi Romanında Nesnelere Dünyası. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (33), s.100-117.

Giriş

Yaşam alanımız ve çevremiz sadece canlı varlıklardan kurulu değildir. Toplumsal hayatta nesnelere de ilişki içerisinde yaşam sürmekteyiz. Nesnenin kimi kaynaklarda değişik tanımları yapılsa da Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Türkçe Sözlük'te nesne şöyle tanımlanmaktadır: “nesne a. 1. Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey, obje. 2. db. Geçişli fiili bütünleyen yalın veya belirtme durumunda bulunan tümleş (...) 3. Fel. Öznenin dışında kalan her konu, obje (...)” (Türk Dili Kurumu, 2011: s. 1766). Nesne, tanımlarından da anlaşıldığı gibi çok boyutlu bir kavram olarak karşımıza çıkar. İnsanoğlu nesnelere toplumsal, tarihi, kültürel, felsefi ve psikolojik anlamlar yüklemektedir. Edebiyatın odağında insan olduğu için kurmaca metinlerde de insan-nesne ilişkisinin ele alınması kaçınılmaz bir gerçekliktir. Bu ilişki yazarın yaşama ve olaylara bakış açısına göre değişik şekillerde edebi metinlerde işlenir. Gerçek yaşamda nesnelere somut, fiziki, maddi, teknolojik yapısı ve duygusal bakımdan ifade ettikleri anlamlar insanoğlu için önem arz ederken edebi metinlerde nesnelere bireyde uyandırdığı duygu, izlenim ve psikolojik anlamı ön plandadır. “İnsanın nesnelere algılayışı, ona hayatilik izafe etmesi ve onunla iletişimi özellikle edebiyat için zengin ve geniş bir dünyanın kapılarını açmıştır” (Demir, 2011: s. 402). Nesnelere somut yapısı ve mekanik özellikleri üzerine inceleme ve araştırma yapmak bilimin ilgi alanına girerken soyut ve düşünsel bağlamda bireyde yarattığı duygusallık ise sanatın konusu olmuştur.

1. Olay Örgüsü ve Nesnelere

1.1. Çanta

*Masumiyet Müzesi'*nde Kemal Basmacı, Avrupa'da okumuş ve kendisiyle aynı sosyal tabakaya mensup Sibel'le yapacağı nişan öncesi Şanzelize Butik'te gördüğü Jenny Colon marka çantayı ona satın alacağı esnada tezgâhtarlık yapan uzak akrabası Füsün Keskin'le karşılaşır. Füsün, emekli öğretmen baba ile dönemin varlıklı ailelerin evlerine terziliğe giden annenin kızıdır. Keskin ailesinin maddi durumu iyi olmadığı için Füsün bir yandan çalışarak gelir elde etmekte, bir yandan da üniversite sınavlarına hazırlanmaktadır. Butikte Füsün'la karşılaşan Kemal, bir anda ona âşık olur. Böylece, “çanta” olay örgüsünün kilit bir nesnesi hâline gelir. Romanda kahraman anlatıcı bu durumu şu sözleriyle ifade eder: “Bütün hayatımı değiştirecek olaylar ve rastlantılar, bir ay önce, yani 27 Nisan 1975'te ünlü Jenny Colon marka bir çantayı Sibel ile bir vitrinde görmemizle başladı” (Pamuk, 2020a: s. 12). Çantayı ilerleyen zamanlarda satın alan Kemal, Sibel'e hediye etmek ister ancak Paris'te orijinal Jenny Colon marka çanta satın almış olan Sibel, çantanın sahte olduğunu anlar ve Kemal'e çantayı iade etmesinin daha uygun olacağını söyler. Kemal Basmacı, üç kuşaktan beri tekstil sektöründe tanınmış zengin bir ailenin oğludur. Şanzelize Butik'in sahibi Şenay Hanım'a çantayı hem içinde bulunduğu konumu hem de çantanın sahte olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak iade etmek istemez. Ancak butikte Füsün'la tekrar karşılaşma ve sohbet etme düşüncesiyle çantayı iade etmeye gider. Şenay Hanım, butikte olmadığı için Kemal, hiç istemeyerek de olsa Füsün'a çantanın sahte olduğunu ve bunu iade etmeye geldiğini söyler. Füsün ise Şenay Hanım'ın butikte olmadığı zamanlar para kasasını kilitlediğini ve kendisi gelince Şenay Hanım'a -çantanın sahte olduğunu kabul etmeme ihtimalini göz önünde bulundurarak- Sibel Hanım'ın aynı markadan çantaya sahip olduğu için Kemal Bey'in çantayı iade etmek istediğini söyleyeceğini belirtir. Bunun üzerine Kemal, ödenen paranın iadesini ise özellikle baş

başta zaman geçirebilme ve samimiyetlerinin artarak daha farklı boyutlara taşınması adına Füsun'a Merhamet Apartmanı'ndaki dairelerine getirmesini söyler. Böylece çanta romanda yaşanacak olan hikâyeyi başlatan bir unsur olarak karşımıza çıkar.

1.2. Küpe

Romanda Kemal'le Füsun zaman zaman Merhamet Apartmanı'nda buluşup birlikte olurlar. Bu birliktelikler esnasında yaşanan ilişkinin mutluluğuyla Füsun yatağa düşürdüğü küpesinin tekini o an fark etmez. Kemal küpeyi görür ancak Füsun'a sezdirmeden onun evden ayrılmasıyla ceketinin cebine koyar. Füsun, ilerleyen günlerde kaybettiği küpesini Kemal'den ister. Kemal, küpeyi vermeye niyetli değildir ve tesadüfler de onun isteği yönünde gelişince küpe yine kendisinde kalır.

"...adının baş harfi olan küpeyi mavi çarşafın arasında görmüş, kenara kaldıracığıma, tuhaf bir içgüdüyle, kaybolmasın diye ceketimin cebine koymuştum. Burada canım, dedim. Sandalyenin arkasına asılı ceketimin sağ cebine elimi attım. Aaa, yok dedim.(...) başka bir ceket giydiğimi hemen hatırladım. Öteki ceketimin cebinde kalmış" (Pamuk, 2020a: s.11-12).

Kemal ile Füsun arasındaki samimiyet gün geçtikçe artar ancak Kemal'in ailesi ona bu ilişkiyi bitirmesi ve asıl sevgiyi Sibel'e göstermesi yönünde söz ve davranışlarda bulunur. Kemal'in babası Mümtaz Bey, gençlik yıllarında -evli olduğu hâlde- bir aşk yaşar ve tercihini ailesinden yana kullanarak sevgilisini terk eder. Kemal'in babası, sevgilisi için almış olduğu çok değerli ve pahalı inci küpeleri ona hediye edememiş, bunu yıllarca bir hatıra olarak saklamıştır. Mümtaz Bey, bu olayı Kemal'e anlatır ve inci küpeleri çıkararak gerçek sevgiyi hak eden Sibel'e vermesi gerektiğini söyler. "Babam kutuyu açtı. Küpe ona çok yakıştırdı. Bu inci küpeler çok kıymetlidir. Yıllarca gizli bir köşede sakladım. Benden sonra annenin sakladığım yerde bulmasını da istemem. Al şunları. Ben çok düşündüm, bu küpeler Sibel'e çok yakışır" (Pamuk, 2020a: s. 91-92).

Kemal, Füsun ile buluşmasında küpesinin tekini bir türlü bulamadığını alaysı ifadeler kullanarak anlatmaya çalışır ve bir özür borcu olarak inci küpeleri Sibel yerine Füsun'a hediye etmek ister. Füsun ise bu küpelerin kendisinin olmadığını, çok değerli ve pahalı olduğunu ifade ederek hediyeyi sert bir dille kabul etmez. Gelişen olaylar zinciri içerisinde dikkate değer bir husus; hediye edilecek inci küpeler her ne kadar daha pahalı ve değerli olsa da Kemal'in gözünde özellikle Füsun'un düşürdüğü küpenin, onu hatırlattığı ve onun kokusunu taşıdığı için daha büyük bir değere sahip olmasıdır.

Füsun, Kemal'le Sibel'in nişan töreni sonrası kayıplara karışır. Bu süreç zarfında Kemal, onu bulabilmek için birçok yolu dener ve Füsun'un yakın arkadaşı Ceyda aracılığıyla ona mektup yollar. Mektupta küpesini bulduğunu ve karşılaştıkları ilk anda küpeyi kendisine vereceğini ifade eder. Dolayısıyla romanda nesneye kişiler arasındaki ilişkiyi sürdürebilme adına bir fonksiyon yüklenilir. "Füsun'un küpesinin kayıp teki, romanda hem bir leitmotiv işlevi görür hem de bir gerilim-gizem unsuru olur" (Zariç, 2014: s. 58). Füsun, günün birinde Kemal'e Çukurcuma'daki evlerinde buluşabileceğine dair bir mektup yazar. Kemal, inci küpelerle birlikte Füsun'un küpesinin tekini yanına alarak Çukurcuma'ya büyük bir umut içerisinde gider ancak Füsun'un Feridun isminde -iç güveysi yaşayan- bir senaryo yazarıyla evli olduğunu

tanışma esnasında öğrenir. Kemal, Keskin ailesiyle sohbet ederken küpeleri Füsun'a veremez. "Babamın verdiği kadife kutu içindeki inci küpeleri ve Füsun'un küpesinin tekini cebimden çıkarıp vermeyi sarhoş kafayla hayal ediyor, ama bunu bir türlü gerçekleştiremiyordum" (Pamuk, 2020a: s. 226). Kemal, küpeyi kendisine sevgilisini hatırlattığı ve buluşma aracı olarak gördüğü için saklamıştır. Şimdi ise evli biri olarak karşısına çıkan Füsun'a artık eski bakış açısıyla yaklaşamadığından söz konusu küpeleri bir türlü veremez. Böylece yaşanan olayların duygusal boyutu ve buna bağlı olarak karakterlerin davranışları nesnelere üzerinden yansıtılmaya çalışılmıştır.

Bu süre içerisinde yaşanan olumsuzluklara rağmen Kemal, Füsun'u görebilme adına bazı akşamlar Keskinleri ziyarete gider. Kemal, sakladığı küpeyi Füsun'a verip vermeme konusunda yaşadığı ikircikli bir psikoloji içerisinde sarhoş hâliyle farkında olmadan banyoda unuttur. Kemal, bu davranışını çok değer verdiği Keskinler ailesine karşı yapılmış bir hakaret olarak gördüğü için kendini eleştirir. O, söz konusu küpeyi içten gelen bir sevgi ve bağlılıkla sevgilisine vermeyi düşünürken yaşadığı aşk acısı ve hayal kırıklığından dolayı içinden geçenleri gerçekleştiremez. Kemal, üzüntülü bir ruh hâli içinde yaşam sürdüğü gibi değer verdiği bir nesneyi de bu duyguyla bırakmıştır. İlerleyen süreçte Kemal, geçmişte yaşananların bir özrü ve Füsun'un sevgisini yeniden kazanabilme adına inci küpeleri annesi Nesibe Hanım'a "Bu Füsun'un" (Pamuk, 2020a: s. 263). diyerek verir.

Yaşanan birtakım gelişmeler sonrası Füsun'la Feridun boşanır ve eski günlerdeki gibi Kemal'le Füsun yakınlaşmaya başlar. Kemal, Füsun'la alışveriş yaparken inci küpeleri taktığını fark eder. Hatırlanacağı üzere Füsun, kendisine hediye edilen değerli inci küpeleri kabul etmemişti ancak geçmişte yakalayamadığı mutluluğa bir nebze de olsa kavuştuğu için küpenin asıl sahibi olarak kendini görür. Dolayısıyla romanda gerçekleşen olaylara göre nesnelere atfedilen önem kadar onları sahiplenme ve konumlandırma da bir ahenk içerisinde gelişmektedir.

Evlenmeye karar veren Füsun ve Kemal, yapacakları nişan öncesi ailece Avrupa'ya seyahat etmeyi planlar. Kemal, bu hususta gerekli yasal işlemleri tamamladıktan sonra ailece hazırlıklarını yaparak yola çıkarlar. Babaeski yolu üzerinde bulunan Büyük Semiramis Oteli'nde konaklayıp yorgunluklarını gidermek isteyen sevgililer alkol alır. Bu mutluluğun vermiş olduğu heyecanla Kemal kendisine ait 56 Model Chevrolet marka arabasıyla kısa bir gezinti yapmak için ısrarcı olur. Füsun ise arabayı kendisi kullanmak ister. Sürücü koltuğuna oturan Füsun, kaybolan küpesinin kulağına takılı olduğunu ve Kemal'in bunu fark etmediğini ona söyler. Bunun üzerine Füsun'a dikkatlice bakan Kemal şaşkınlıkla: "Sağ kulağında kayıp küpesinin teki vardı. Sevişirken de kulağında mıydı? Bunu niye fark etmemiştim?" (Pamuk, 2020a: s. 455). der. Kemal'le sohbet esnasında arabayı hızlı ve dikkatsizce kullanan Füsun, önüne çıkan köpeğe çarpmamak için aracın direksiyonunu kırarak hâkimiyetini kaybeder ve bir çınar ağacına çarpar. Füsun çarpışmadan altı yedi saniye sonra arabada sıkışarak ölür. Romanda yaşanan kaza ve ölüm öncesi, Füsun'un takmış olduğu küpeyi Kemal'e hatırlatması hikâyenin başlangıcında yaşanan birlikteliğe bir gönderme olduğu gibi tüm bu mutlu ve hüznü anların özellikle nesne üzerinden yansıtılmaya çalışılması dikkate değerdir.

1.3. Bisiklet

*Masumiyet Müzesi'*nde her iki âşığın hafızalarından silemedikleri "üç tekerlekli bisiklet" Merhamet Apartmanı'nda diğer eşyalarla birlikte anılır. "... Aklımda

Fusun'un önceki günkü sözleri, çocukluk eşyaları, annemin antikalari, eski saatler, üç tekerlekli bisiklet..." (Pamuk, 2020a: s. 32). Fusun, romanda yaşadıkları ilişkinin devam etmesi adına Kemal'e dürüst olması yönünde sözler sarf eder ve yaşamının her anında sahip olmaktan mutluluk duyduğu nesnelere getirmesi koşuluyla onu evine davet eder. "Küpeyle birlikte, bir gün bu çocukluk bisikletimi alıp annemle babama, bize akşam yemeğine geleceksin" (Pamuk, 2020a: s. 85). Kemal, Fusun'un eşi Feridun'la tanıştıktan sonra eski sevgilisinin güzelliğini ve ona hayranlığını dile getirirken yine çocukluk yıllarına ait nesne olan bisikleti gündeme getirir: "Çok da talihlisiniz Feridun Bey. Hem harika bir kızla evlenmişsiniz hem de kızın harika bir çocukluk bisikleti var" (Pamuk, 2020a: s. 223). Böylece nesneyle sevgilinin güzelliği özdeşleştirildiği gibi geçmişte yaşanan sevginin ve hayranlığın devam ettiği düşüncesi ön plana çıkarılmıştır.

1.4. Biblo

Romanın kimi bölümlerinde araçlarda veya evlerin belli başlı yerlerinde bulundurulmuş köpek bibloları hakkında birtakım bilgiler verildiği gibi şoförlerin, araçlarının özellikle görünür yerlerinde bu bibloları kullandıklarına şahit oluruz. Aracın hareket etmesiyle köpek biblolarının boyun ve kafa bölgelerinin -oynak yapıya sahip olduğundan- aşağı yukarı doğru inip kalkması görenleri mutlu eder. Kemal, Keskinlerin evinde bulunan bazı eşyalara ilgi gösterir. Bu ilgi bazen o eşyalara sahip olma arzusunun neden olacağı için kimi eşyaları sezdirmeden çalar ve yerine yenisini satın alarak koyup bir bakıma kendince hatasını telafi eder. Yine günün birinde Keskinlerin evinde televizyonun üstünde bulunan plastik köpeğe ilgi duyar ve onu kimselere sezdirmeden alır. Sonraki günlerde Kemal, Nesibe Hanım'a televizyonun üstünde bulunan köpek biblosunu aldığını ve yerine yenisini getirdiğini söyler. Nesibe Hanım, köpek biblosunun insanlara huzur verdiğini ekleyerek televizyonun üstüne koyar. Kemal de köpeklerin toplumsal yaşamda insanlar tarafından nasıl algılandığına yönelik düşüncelerini ifade eder: "Bazı köpekler televizyonun üzerindeki duruşlarıyla, tıpkı duvar saatinin tıkırtısı gibi, bizlere huzur verirlerdi. Bazıları tehditkâr, bazıları düpedüz çirkindi, sevimsizdi, ama köpeklerin bekçilik ettiği bir mekânda oturduğumuzu, belki de bu yüzden korunduğumuzu hissettiriyorlardı bizlere" (Pamuk, 2020a: s. 354). İnsanların köpek biblolarına böylesine sevgiyle yaklaşmalarının nedeninin özellikle eğitilmiş bekçi köpekleri sayesinde duyulan güven duygusu olduğu romanda dile getirilmektedir.

Yaşamlarının ilerleyen yıllarında tekrar birlikte olan iki âşık yürüyüş esnasında bir köpeğe denk gelir. Köpek onlara ilgi duyar ve özellikle burnunu Fusun'un kucığına dayayarak onu koklar. Bunun üzerine yine biblolardan konu açılır ve Kemal, bu köpeğin Fusunların televizyonlarının üzerinde bulunan köpek biblosuna benzediğini söyler. Fusun ise Kemal'in nesnelere ve eşyalara olan zaafını bildiği için başka eşyalar gibi onu da çalıp götürdüğünü hatırlatır. Kemal ise çalmadığını, aldığını ve Keskin ailesinin bundan da haberdar olduğunu dile getirir (Pamuk, 2020a: s. 452).

Hatırlanacağı üzere iki sevgilinin yapmış olduğu kısa gezinti esnasında - özellikle köpek sevgisinden kaynaklı- Fusun'un köpeğe çarpmama adına kullandığı aracın direksiyonunu kırarak kaza yapması onun ölümüne neden olmuştu (Pamuk, 2020a: s. 455-457). Romanda özellikle çevremizde yaşayan canlı varlıklara

duyduğumuz sevgi ve merhametin nesneleşerek yaşamımızda yer edişi ve bu duygunun da kişilerin kaderini hazin bir şekilde etkileyişi anlatılmıştır.

2. Kişiler ve Nesnelere

2.1. Nesne-Özne İlişkisinin Yarattığı Psikolojik Etki

*Masumiyet Müzesi'*nde Kemal Basmacı, Satsat adlı tekstil fabrikasını babası ve ağabeyiyle birlikte yöneten varlıklı bir ailenin oğludur. Çocukluğu Teşvikiye Caddesi'nde bulunan 131 numaralı Merhamet Apartmanı dairesinde geçmiştir. Otuz yaşında olan Kemal'in bu evde her ne kadar modası geçse de gerek ailesine gerekse de kendisine ait eşyalara karşı -anısal mutluluğu çağrıştırdığı için- bir ilgisi vardır.

Kemal, Füsün'la Merhamet Apartmanı'nda zaman zaman buluşur ve birliktelik yaşarlar. İki sevgili buluşmadan önce Kemal, eve gider ve Füsün'ü dört gözle beklemeye başlardı. Bu bekleyiş uzadıkça yerini huzursuzluğa bırakırdı ancak Kemal'in, evin içinde bulunan vazo, elbise ve tozlar içindeki eski eşyalara, özellikle çocukluğunu ve gençliğini hatırlatan fotoğraflara baktıkça huzursuzluğu bir nebze de olsa azalırdı (Pamuk, 2020a: s. 26-27). Dolayısıyla özne, nesneye anısal bağlamda bir anlam atfettiği gibi nesne de özneyi kendisine çekerek onun geçmişle olan bağlarının kopmasını engeller. "Nesneler ve insanlar birbirlerine yakın bağlarla bağlanmış olup bu danişıklı dövüş çerçevesinde kendilerine atfedilen duygusal değer sayesinde evde yaşayan bir kişilik gibi algılanmaktadırlar" (Baudrillard, 2011: s. 22). Geçmişine ve geçmişini hatırlatan nesnelere böylesine bağlı bir kişilik yapısına sahip olan Kemal, ileride görüleceği üzere yaşayacağı olumsuz olaylardan uzaklaşabilme ve güzel günleri tekrardan yaşayabilme adına eski ve yeni eşyalara hastalık derecesinde bağlanacaktır.

Kemal'le Sibel'in nişan töreni sonrası Füsün, umutsuzluğa kapılarak Merhamet Apartmanı'na artık gitmez. Kemal ise her zamanki gibi umutla evde tek başına Füsün'ü hatırlatan eşyalara ve özellikle onun kullandığı nesnelere bakarak birlikte olduğu güzel günleri hayal eder. "...o sırada gözüme takılan Füsün'un ilk buluşmamızda çay içtiği bu fincan ya da dairede sabırsızlıkla yürürken amaçsızca eline aldığı bu küçük eski vazo, bana onu hatırlatırdı" (Pamuk, 2020a: s. 140). Toplumsal yaşamda devamlı görüştüğümüz, değer verdiğimiz sevgili, eş dostumuzdan belli bir süre haber alamayınca özellikle birlikte zaman geçirdiğimiz anlar gözümüzde canlanır. Dolayısıyla yalnızlıktan kaynaklı bir boşluk duygusuna kapılırız. Bu boşluğu da sevdiğimizimizi hatırlatan, onların kullanmış olduğu nesnelere ve eşyalarla gidermeye çalışırız. "Boşluk, anlamlı nesne ilişkilerinin yeniden kurulması umudunu temsil eden yalnızlık, hasret ve hüznün ile tamamıyla iyi kendilik ve nesne imgelerinin gerilemeli psikotik birleşmesi (bir nesneyle iyi bir ilişkinin yitimine tahammül edilemediğinde) arasında ortaya çıkar" (Kernberg, 2020: s. 208). Nesnelere cansız varlıklardır, konuşamazlar ancak zihnimize ifade ettikleri anlam bir bakıma onların dilleridir. Özne; söz ve davranışlarıyla kendini ifade ederken nesne de geçmiş güzel günleri hatırlattığı için özneye bir mesaj verir. Bu mesajı alan özne, hasret duyduğu kişilere yönelik özlem duygusunu gidermeye çalışır. Kemal, uzun bir süre Füsün'dan haber alamayınca birlikte olduğu anlara ait yaşananlar ve kullanılan eşyalar bir bakıma onun tesellisi olur.

"...eski bir el aynasını mikrofon gibi eline alıp ünlü şarkıcı (ve sunucu) Hakan Serinkan'ın pozlarını taklit ederek oynayışını; çocukluğunda, terzi annesiyle bize

geldiğinde, annemin oynasın diye verdiği benim oyuncağım Ankara Ekspresi treniyle çocuk gibi oynayıp; çocukluğumun bir başka oyuncağı uzay tabancasıyla birlikte oynarken her tetiklemeden sonra tabancanın dağınık odanın bir köşesinde kaybolan pervanesini gülüşerek arayışımızı, bu eşyalar tek tek elime gelince hatırlıyor ve teselli oluyordum” (Pamuk, 2020a: s. 149).

Kemal, belli bir ayrılık sürecinden sonra Füsun’u görebilme adına Kuyulu Bostan Sokak’ta ikamet ettiği evine gider. Eve yaklaştığında perdelerin asılı olmadığını görür, kapıyı çalar ancak kapıyı kimse açmaz. Kemal, bina görevlisinden üç numaralı dairede oturan ailenin taşındığını ve evin kiralık olduğunu öğrenir. Kemal, yeni kiracı aday olduğunu söyleyerek bina görevlisinde bulunan yedek anahtarla kapıyı açıtırıp içeri girer. Kemal evde gördüğü nesnelere büyümlü atmosferiyle kendinden geçer. Evde bulunan kâğıt parçası, Füsun’un dokunduğunu düşündüğü kapı kulpu, Füsun’a ait olan kırık bir oyuncak bebeğin kol parçasını ve firketeni hiç tereddüt etmeden alır. Almış olduğu bu nesnelere dokunması ve vücudunun değişik yerlerine değdirmesi Füsun’la birlikte olduğu izlenimini kendisinde uyandırır. (Pamuk, 2020a: s. 175-176). Bu nesnelere Kemal’e adeta bir terapi gibi gelir. Uzun süredir görmediği sevgilisine ait olan eşyalarla avunarak kendini rahatlatmaya çalışır. Bu olay, ilerleyen zamanlarda -iki âşık tekrar bir araya geldiği için- Kemal’in, Keskinlerin evinden Füsun’u ve aileyi hatırlatan nesnelere hastalık derecesinde takıntı hâline getirerek çalmasına zemin oluşturur. Böylece obsesif kompulsif dediğimiz takıntıya bağlı olarak tekrarlanan davranışlar roman başkahramanının yaşamını olumsuz yönde etkiler.

“Obsesif Kompulsif bozukluğu olan bireyler kendilerini düşünmek istemedikleri şeyleri düşünmeye ve yapmak istemedikleri şeyleri yapmaya zorunlu hissederler. Obsesyonlar kişinin zihnini ısrarla meşgul eden istenmeyen düşünce ya da imgelerdir. Kompulsiyonlar belirli bir edim ya da ritüelleri yerine getirmek için duyulan dayanılmaz şiddetli ihtiyaçlardır” (Atkinson vd., 1995: s. 619).

Kemal, uzun bir bekleyiş sonrası Füsun’dan mektup alır. Füsun, mektubunda Çukurcuma’daki evlerinde kendisiyle tekrar görüşebileceklerini söyler. Bu süreçte nişanlısı Sibel’den ayrılan Kemal, Füsun’a evlilik teklifinde bulunmayı planlar. Kemal, Füsun’un Feridun adında bir senaryo yazarıyla evli olduğunu öğrenince evlilik teklifinde bulunamaz ancak Füsun ve ailesiyle bağlarını koparmama ve yaşadığı aşkı diri tutma adına Feridun’un kuracağı film şirketine maddi yardım sağlama bahanesiyle sekiz yıl boyunca bazı akşamlar Keskinlerin evinde zaman geçirir. Roman başkahramanı her ziyaretinde kendisine hâkim olamayarak aileye sezdirmeden, mutluluk duyarcasına Keskinlerin evinden onları hatırlayacağı bir nesneyi çalıp Merhamet Apartmanı’na götürür. Kemal, çaldığı nesnenin yerine yenisini satın alarak koysa da farkında olmadan bir kleptomana dönüşür. “...Kleptomani, kişinin dürtülerini kontrol edemediği halde bir şeyleri çalma isteğinde bulunması ve bu eylemden haz alması durumunda ortaya çıkan psikolojik bir rahatsızlıktır” (“NP İstanbul Hastanesi kleptomani”, 2022). Kemal, romanda yaptıklarından mutluluk duyduğunu kabul eder; ancak kendisini bir hırsız olarak görmez.

“...on on beş tane eşyayı alıp (çalmak yanlış kelime) Merhamet Apartmanı’na götürdüğüm için de bir zafer duygusuna kapılırdım. Füsun’un bir eşyasını, mesela televizyona dalgın dalgın bakarken elinde zarafetle tuttuğu bir tuzluğa kaşla göz

arasında cebime indirmiş olmak, sohbet ederken, ağır ağır rakımı içerken tuzluğun cebimde olduğunu artık ona sahip olduğumu bilmek bana öyle bir mutluluk verirdi ki..." (Pamuk, 2020a: s. 352).

Alıntımızda da görüldüğü üzere Kemal, çalmak ifadesini kullanmak istemez ancak "cebe indirmek" özellikle toplumda belli bir kesimin kendi aralarında kullandığı jargona dayalı bir tabirdir. Ayrıca maddi açıdan ihtiyacı olmadığı hâlde çalma eylemini zevk alarak gerçekleştirmesi yaptığı davranışın hastalık hâline dönüştüğünün göstergesidir. Obsesif kompulsif bozukluğu görülen Kemal'de farklı bir ruhsal hastalık olan kleptomaniğin semptomları da belirgin hâle gelmiştir. Aynı zamanda Kemal'in sahiplendiği bu nesnelere Füsun'un ölümü sonrası kuracağı müzenin malzemelerini oluşturacaktır.

2. 2. Nesnenin Cinsellik ile İlgisi

*Masumiyet Müzesi'*nde Kemal, sevgilisi Füsun'un vücudunun belli bölümleriyle kullandığı nesnelere ilişkilendirerek haz duygusunu yaşamaktadır: "Saçlarının kâğıda dökülüşü, elinin masanın üzerinde kıpır kıpır gezinişi, uzun uzun dişlediği kurşun kaleminin ucundaki silginin bir meme ucu gibi dudaklarının pembesi arasına girişi, arada bir çıplak kolunun benim çıplak koluma değışı aklımı başımdan alıyor..." (Pamuk, 2020a: s. 50-51).

Nişan töreni gibi özel gün ve gecelerde özellikle kadınların kullandığı makyaj malzemeleri, taktığı değerli takılar onların ilgi odağı olmasını sağladığı gibi çekiciliğini de artırır. Romanda, Kemal'le Sibel'in nişan töreninde davetliler ağırlandıkça Sibel'le arkadaşlarının dış görünüşünü Kemal, hayranlık içerisinde anlatır: "...rujdan kıpkırmızı ve pırl pırl dudaklarını hiçbir yere değdirmeyen öpüştiler ve birbirlerinin kıyafetlerine bakıp gerdanlık ve bileziklerini birbirlerine göstererek gülüştiler" (Pamuk, 2020a: s. 102). Kadınların kıyafetleri ve kullandıkları aksesuarlar onların güzelliklerini tamamlar niteliktedir. Ayrıca romanda kırmızı rengin kadın dudağıyla bir arada kullanılması cinsel ilgiyi ve hazzı artıran bir motif olarak karşımıza çıkar.

Romanın kimi yerlerinde Kemal, sevgilisi Füsun'un kullandığı cetveli, kaşığı, gazoz içtiği şişesini, dokunduğu kibrit kutusu ve iskambil destesini onun kokusunu taşıdığı için saklamıştır (Pamuk, 2020a: s. 155-241-255-351-367). Böylece duyu organlarına hitap eden zevk duygusu nesneye sindiği için sevgiliyle özdeşleştirilmektedir.

Romanda cinsellik ve oral fetişizm hususunda özellikle göze çarpan nesne "izmarit"tir. Sigara içilirken dumanın ağza alınarak yutulup belli bir kısmının nefes yoluyla bırakılması karşındaki bireyin cinsel duygularını harekete geçirir. Kadınların özellikle rujlu dudaklarının sigarayla teması ve dudak şeklinin izmarite sinmesi onun bir haz nesnesi hâline gelmesine neden olur. Kemal, Keskin ailesinin evinde zaman geçirdiği süre içerisinde Füsun'a ait 4213 adet sigara izmaritini sevgilisinin diline değdiği anları canlandırdığı ve kırmızı rujlu dudaklarının görüntüsü izmaritlerde belirgin hâle geldiği için onları saklar (Pamuk, 2020a: s. 370). Roman başkahramanı bir bakıma oral döneme ait olan haz duygusunu yetişkinlikte nesnelere atfederek zevk ve mutluluğu onlarda bulur. "...bilinçdışında yatırılmış olarak kalan bastırılmış fanteziler yüzeye çıkmak için bir yol buldukları ölçüde, kendilik ve nesne temsillerine geçmiş çocuksu imgelerin renklerini katar" (Jacobson, 2004: s. 28). Romanın kimi bölümlerinde duyu organlarına hitap eden ve karşı cinsle özdeşleştirilen nesnelere haz duygusu

yaratacak biçimde cinsellikle ilişkilendirilerek laytmotif şeklinde yansıtılmıştır (Pamuk, 2020a: s. 151).

3. Mekân ve Nesnelere

3.1. Nesnelere, Eşya ve Ev İlişkisi

Günlük hayatta kullanmış olduğumuz nesnelere evlerimizin belli başlı bölümlerinde bulundurulur. Bunların bir kısmını sıklıkla kullanmadığımız için saklar ve zamanı geldiğinde gün yüzüne çıkarırız. Belli bir süre sonra kullanmaya başladığımız nesnelere, zamanla tarihi ve kültürel değere ifade ederler. Dolayısıyla evimizde muhafaza ettiğimiz nesnelere eşya olarak değerlendirilir. “Eşya, çeşitli konum ve işlevlere sahip; insanlar arası iletişim ve etkileşimin aracı, kültürel değerlerin ve yaşam tarzlarının taşıyıcısı, psikik ve fiziksel yatırımlarımızın nesnesi, yaşam dekorumuzun ögesi” (dir.) (Bilgin, 2011: s. 9).

Masumiyet Müzesi’nde Basmacı ailesinin geçmiş dönemlerde yaşadığı Merhamet Apartmanı; kullanılmayan, modası geçmiş ve bir döneme tanıklık etmiş eşyaların yer aldığı mekân olarak karşımıza çıkar. Kemal, Füsün’la birlikte olduğu dönemlerde evde bulunan eşyalar iki âşığın dikkatini çektiği gibi geçmiş yılları da onlara hatırlatır

“...Füsün annemin eski eşyalarına, antikalara, biblolara, toz içindeki saatlere, şapka kutularına, ıvır zıvıra bakıyordu. (...) Kristal bir şekerlik bize bayram yemeklerini hatırlattı. Çocukluğunda bayram sabahları Füsün anne-babasıyla bize ziyarete geldiğinde akide, badem şekeri, badem ezmesi, hindistancevizli aslan şekeri ve lokumdan bir karışım bu şekerlik içinde ikram edilirdi” (Pamuk, 2020a: s. 27-28).

Yaşadığımız mekân ve mekâna ait eşyalar, acı ve tatlı anılarımızla birlikte bizlerde bir bütünlük duygusu oluşturur. Yıllar sonra geçmiş anılara tanıklık eden eşyalara baktıkça anılarımız gözümüzde canlanır. Bu durum eşyaların her ne kadar dilleri olmasa da onlarla aramızda kurmuş olduğumuz sözsüz iletişimin göstergesidir. Romanda Kemal, Merhamet Apartmanı’nda tek kaldığı zamanlar evde bulunan eşyalara baktıkça hüznlenir ve Füsün’la geçirmiş olduğu mutlu anılar gözünde canlanır. “Füsün ile seviştığımız dağınık yatağa, yatağın başucundaki dolu küllüğe, çay bardaklarına bir an baktım” (Pamuk, 2020a: s. 48). Nitekim roman başkahramanı eşyaların, hatıraları kişilerden daha iyi muhafaza edebileceği bir özelliğe sahip olduğunu romanda dile getirir: “Mutlu anılardan geriye kalan eşyalar, o anların hatıralarını, renklerini, dokunma ve görme zevklerini bize o mutluluğu yaşatan kişilerden çok daha sadakatle saklarlar” (Pamuk, 2020a: s. 73).

Eşyalar, buldukları mekânın hangi amaçla kullanıldığını gösteren nesnelere. Kişiler buldukları ortama uygun olarak giyindikleri gibi eşyaları da bu uygunluk içinde kullanırlar. Böylece eşyalar, mekân ile kişiler arasında bütünlüğü sağlar. Romanda Kemal’le Sibel’in nişan töreni, dönemin lüks mekânı olan İstanbul Hilton Oteli’nde düzenlenir. Törene katılan Basmacı ailesinin yakın akrabaları, eş dostlarının kullandıkları eşyalar ve onları kullanım şekli de mekânın portresine uygun tarzda çizilmiştir: “Ekmek kırıntılarını, kenarları rujlu bardakları, lekeli peçeteleri, dolu küllükleri, çakmakları, boş ve kirli tabakları, buruşturulmuş sigara paketlerini aklımın karışıklığının görüntüleri gibi algılıyor...” (Pamuk, 2020a: s. 130). Alıntımızda böylesi lüks bir otelde törene katılan zengin ailelerin, eşyaları kendi yaşam tarzlarına uygun olan bir savruluk içerisinde kullandığı yansıtılmıştır.

Ailelerin yaşam sürdürdüğü mekânların konforu gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği gibi buna bağlı olarak kullandıkları eşyaların kaliteleri ve türleri de farklılık göstermektedir. Varlıklı aileler lüks konutlarda ikamet etmekteyken dar gelirli aileler ise daha mütevazı ve oda sayısının az olduğu konutlarda ikamet ederler. Ayrıca aile bireyleri hangi mesleği icra ediyorlarsa ona uygun eşyalar evlerinde bulundurlar. Bu nedenle kullanılan eşyaların niteliği bir bakıma onu kullanan kesimin mesleği, ekonomik koşulları ve sosyo-kültürel özellikleri hakkında bilgi veren önemli göstergelerdir. “Eşyalar, diğer bir bakımdan sosyal mesaj niteliği taşımaktadırlar” (Bilgin, 2011: s. 25).

Kemal, Keskin ailesinin yaşam sürdürdüğü Çukurcuma’ya dair izlenimlerini aktarırken orada yaşayan insanların fiziksel portrelerini, kullandıkları eşyaları ve yaşam tarzlarını acıma duygusu içerisinde yansıtır: “Sokakta paçaları sıvamış, çıplak ayaklı mahalleliler, ellerinde çinko kovalar ve plastik çamaşır leğenleriyle, kaldırımların kenarından, evlerinin içine içine giren suları boşaltmaya ve taş yığınları ve bezlerle sel sularının yönünün değiştirmeye çalışıyordu” (Pamuk, 2020a: s. 225).

Kemal, Keskin ailesinin Çukurcuma’daki evinde bulunan eşyaları sıralarken okur, aile hakkında birtakım bilgiler edinir.

“...Fusun’un ağır ağır ilerleyen kuş resimleriyle, yerdeki Uşak halısının kiremit rengiyle, kumaş parçaları, düğmeler, eski gazeteler, Tarık Bey’in okuma gözlüğü, küllükler ve Nesibe Hala’nın örgü takımlarıyla karışıyordu aklımda. Odanın kokusunu da içime çeker, çıkmadan önce cebime atıverdiğim bir yüksük, bir düğme, bir makara, daha sonra bana bütün bunları Merhamet Apartmanı’ndaki odada hatırlatır, mutluluğumu uzatırdı” (Pamuk, 2020a: s. 333).

Alıntımızda dikkate değer bir husus; Kemal her ne kadar varlıklı bir ailede yaşam sürse de daha mütevazı aileyle zaman geçirmenin ve söz konusu ailenin eşyalarıyla ilişki içinde olmanın mutluluğunu dile getirmektedir. Dolayısıyla zengin-yoksul, hüzün-mutluluk karşıtlığı eşyalar üzerinden yansıtılmıştır.

3.2. Nesnelere ve Müze İlişkisi

İnsanoğlu yaratılışından itibaren çevresinde görmüş olduğu hemen hemen her şeyi çeşitli nedenlerden dolayı toplayıp biriktirmiştir. Yerleşik yaşam öncesi kabileler hâlinde yaşam süren topluluklar hayatını idame ettirebilme adına yiyecek içecek temin etmek, herhangi bir nesneye değer verdiği için onu sahiplenmek ve yanında bulundurmamak, tanrılara yaranabilmek ya da onlara şükrederek isteklerde bulunmak için toplama ve biriktirme faaliyeti içerisinde bulunmuşlardır. Zaman ilerledikçe özellikle modern çağda zevk ve beğeni anlayışı, sanatsal kaygılar, nesneye verilen estetik değer, toplumda yer edinebilme vs. faktörlerden dolayı söz konusu faaliyet, yaşamsal ve dini değerlerin ötesinde bir merak hâlini almıştır. Değer verilen kimi nesnelere biriktirme merakının tutku hâline gelmesiyle koleksiyon ve koleksiyonculuk uğraşısı toplumda yaygınlaşır. “Koleksiyon; insanın çok farklı nedenlerle, özellikle unutmaya ve unutulmaya karşı bir tür direnç göstermek için biriktirdiği, derlediği ‘şeyler’ sonucu oluşur” (Kuş, 2015: s. 32). Toplumsal yaşamda para, pul, kitap, tarihi değeri olan sanat eseri gibi nesnelere koleksiyonuna şahit oluruz. Bu nesnelere ziyaretçilerin görmesine olanak sağlayacak biçimde sergilendiği mekânlar müzelerdir. Dolayısıyla müzelerde sergilenen nesnelere biriktiricilerin sahiplenme duygusunun göstergesi olduğu gibi düşüncelerinin de adeta tercümanıdır.

*Masumiyet Müzesi'*nde Kemal'in daha alt tabakaya mensup bir kıza âşık olmasıyla başlayan ancak ona tam olarak sahip olamadığı gibi sevdiği kızın ölümüyle onu, geçmişini hatırlatan nesnelere müze kurması trajik biçimde anlatılmıştır. Romanda birinci tekil kişi Kemal Basmacı ve Yazar Orhan Pamuk olmak üzere iki anlatıcı vardır. Nitekim seksen üç bölümden oluşan romanın "Nişan" başlıklı yirmi dördüncü bölümünde anlatıcının, Pamuk ailesinden ve Orhan Pamuk'tan bahsettiği bir üstkurmaca olduğunun göstergesidir (Pamuk, 2020a: s. 100-112-119). Romanda gerçekleşen kaza nedeniyle Füsün'ün ölümü sonrası Kemal, tüm yaşananları bir bakıma unutmama adına müze kurmaya karar verir. "Müze fikrine de; düşünmek ile hatırlamak, kaybetme acısı ile kaybetmenin anlamı arasındaki bu noktalarda vardım" (Pamuk, 2020a: s. 458).

Kemal, Füsün'a istediği manada sahip olamadığı için kavuşma arzusu kendisinde bir boşluk duygusuna neden olur. Bu boşluk duygusunu da Keskinlerin evinden özellikle takıntı hâline getirerek aldığı/çaldığı nesnelere doldurmaya çalışır. Kemal, romanda koleksiyonuyla gururlanan ve biriktirdiklerinden utanan koleksiyoncular olmak üzere iki tip koleksiyoncu modelinden bahseder. Kendisi belli bir düzen doğrultusunda ve sistematik bir koleksiyon oluşturmamıştır. Hatta aldığı/çaldığı nesnelere bir utanç duygusu içerisinde biriktirmiştir. Ancak Füsün'ün ölümü sonrası Keskinler'in Çukurcuma'daki evini satın alarak Merhamet Apartmanı'nda biriktirmiş olduğu nesnelere bir müze kuracağı için de aynı zamanda gururludur. "Merhamet Apartmanı'ndaki koleksiyonumdan utanmıyordum. Biriktirdiği eşyalardan utanan bir toplayıcıdan, yavaş yavaş mağrur bir koleksiyoncuya dönüşüyordum" (Pamuk, 2020a: s. 463).

Kemal, yaşamı boyunca dünyanın değişik ülkelerinde çeşitli türden 5723 müze gezmiş ve kuracağı müze için bir fikir oluşturmuştur. Romanın "Mutluluk" başlıklı seksen üçüncü bölümünde müzesinde sergilenen nesnelere ayrıntılı olarak gösteren katalogun olması gerektiğini belirtir (Pamuk, 2020a: s. 478). Ayrıca Kemal, üst anlatıcı olan Orhan Pamuk'a hayat hikâyesini anlatarak kitaplaştırmasını sağlamıştır. Kurmaca karakter olan Kemal Basmacı 2007 yılında kalp krizi nedeniyle vefat eder. Gerçek yaşamda Yazar Orhan Pamuk, 2008 yılında *Masumiyet Müzesi*, 2012 yılında müzede sergilenen nesnelere katalog biçiminde yer aldığı *Şeylerin Masumiyeti* adlı kitapları yayımlar ve aynı yıl Çukurcuma'da Masumiyet Müzesi müze gezilerinin ziyareti açılır.

*Masumiyet Müzesi'*nde Kemal, ailesinin ve mensup olduğu sosyal tabakanın onaylamayacağı bir ilişkiyi Füsün'la yaşar. Bunun sonucunda aldatılan nişanlısı Sibel de kendisini terk edince Kemal, utanç ve suçluluk duygusuna kapılır. Füsün'ün gururuyla oynadığı için bir yandan utanır bir yandan da yaşananların sorumlusu olarak kendisini görerek Füsün'a karşı merhamet duygusu içerisinde olur. Nişanlısı Sibel'i aldattığı için suçluluk duyar ancak olayların kendi kontrolünden çıkmasıyla da masumiyet karinesi arkasına saklanır. Romanda yer alan mekân isimleri Kemal'in yaşadığı duyguları adeta özetler niteliktedir. Kısacası yaşanan olaylar, kişiler ve bunlara bağlı olarak nesnelere "Merhamet"ten "Masumiyet"e doğru bir gelişim içerisinde aktarılır.

"O, eşyalar üzerinden anlatacağı öyküsünü bir yazara, Orhan Pamuk'a havale eder. Ama onun da yapabileceği bir şey vardır: Bu eşyalardan, ama yalnızca bu

eşyalardan değil, bir dönemin tüm nesnelere bir müze kurarak, hem kişisel acısını dindirmek, hem de daha önemlisi, bu acıyı paylaşmak, başkalarının yaşadığı acılarla bitştirmek. İşte Çukurcuma'daki müze bu kişisel ve kolektif amaçlarla kurulur" (Parla, 2018: s. 52).

Kemal, romanın ilk bölümünde: "Hayatımın en mutlu anıymış, bilmiyordum. Bilsedim, bu mutluluğu koruyabilir, her şey de bambaşka gelişebilir miydi? Evet, bunun hayatımın en mutlu ânı olduğunu anlayabilseydim, asla kaçırmazdım o mutluluğu" (Pamuk, 2020a: s. 11). diyerek yaşanan olaylara geçici bir hevesle mutluluk içinde baktığı gibi istediği anlamda yön veremediğinden bu mutluluğun farkında olmadığını dile getirir. Nitekim romanın son bölümünde: "Herkes bilsin, çok mutlu bir hayat yaşadım" (Pamuk, 2020a: s. 495). diyerek de aynı zamanda yaşadığı trajik olayların unutulmaması ve paylaşılması adına yaptıklarından mutluluk duyduğunu açıkça belirtir. Ayrıca Kemal, kitap hâline getirilecek hayat hikâyesinin ve kurulacak müzenin amacını romanın kimi bölümlerinde laytmotif şeklinde dile getirir: "Zaten romanın ve müzenin amacı, hatıralarımızı içtenlikle anlatıp mutluluğumuzu başkalarının mutluluğu haline getirmek değil midir?" (Pamuk, 2020a: s. 318).

Bir yazarı, eserinden soyutlamamız mümkün değildir. Kaleme alınan kurgusal metin, yazarın yaşamından, duygu ve düşüncelerinden izler taşır. Özellikle yaratmış olduğu karakterlere bu bağlamda hayatilik kazandırır. "Romancı, elbette, her karakterine kendinden bir parça katar..." (Parla, 2012: s. 271). Kurgusal karakter ile roman yazarının varlıklı bir aileye ve aynı sosyal tabakaya mensup olmaları, yetiştikleri ortam ve yaşadıkları mekânın benzer olması gibi nedenlerden dolayı *Masumiyet Müzesi* okurları, roman başkahramanı Kemal Basmacı ile Orhan Pamuk'u özdeşleştirmiştir. Gerçek yaşamda Orhan Pamuk, kendisine yöneltilen "Romanda yarattığınız karakter olan Kemal, siz misiniz?" sorusuna karşılık olarak: "Hayır, ben kahraman Kemal değilim. Ama romanımı okuyanları Kemal olmadığımı asla inandıramam" (Pamuk, 2011: s. 30). diye cevap verir. Romanda Kemal'in kimi nesnelere eş dost çevresinden, kimi nesnelere de satın alarak temin ettiği gibi Orhan Pamuk da gerçek yaşamda müzeyi kurmadan önce söz konusu nesnelere aynı şekilde biriktirmiştir. Orhan Pamuk bu benzerliği kaleme aldığı anlatı kitabı olan *Hatıraların Masumiyeti'*nde Kemal'le kendi kişilik özelliğini özdeşleştirerek belirtir: "Müzenin içine konacak eşyaları Çukurcuma'dan, akrabalarından, bazen söylemeden, 'seviyorum ben bunları, takıntı oldu' -Kemal gibi- diyerek biriktirmeye başladım" (Pamuk, 2016: s. 75). Ayrıca yazarın, kaleme alacağı romanın hikâyesiyle gerçek yaşamda yapmak istedikleri bir uyum içerisinde ilerlemektedir. Orhan Pamuk, *Şeylerin Masumiyeti'*nde bunu açıkça dile getirir: "İleride müzede sergileyeceğim eşyaları satın aldıkça, hayalimdeki hikâye de ilerledi" (Pamuk, 2019: s. 21).

Orhan Pamuk'un kimi romanlarında konu, üslup ve şahıslar bağlamında metinler arası ilişki görülür. Küçük yaşlarda resim sanatına ilgisi olan yazar, romanlarında eşyalara ve resimlere hayatilik kazandırarak yer verdiğini açıkça ifade eder: "Tarihi romanım *Benim Adım Kırmızı'yı* yazarken (...) eşyaları, resimleri konuşturdum; günümüz dünyasına pek çok gönderme yaptım..." (Pamuk, 2011: s. 101-102). Ayrıca Orhan Pamuk *Masumiyet Müzesi'*nde; *Kara Kitap'*taki Alâaddin'in dükkânına ve köşe yazarı Celâl Salik'e, *Cevdet Bey ve Oğulları'nın* karakterlerine, *Yeni Hayat* ve *Kar* adlı romanlarına yer verir (Pamuk, 2020a: s. 39-124-487). Yazar, böylece yayımlanmış olduğu romanları arasında bir ilişki ve bütünlük kurmaya çalışır.

4. Zaman ve Nesnelere

4.1. Psikolojik ve Felsefi Açısından Zaman İle Nesne İlişkisi

Zaman, çok boyutlu bir kavram olduğu için romanlarda da çeşitli şekillerde karşımıza çıkar. Dışımızda bizden bağımsız gelişen ve herkes tarafından ortak olarak algılanan zaman “fiziki”, ilgi ve beklentilerin bireye göre farklılık göstermesi ise “psikolojik” zaman olarak adlandırılır. Bilindiği üzere toplumsal hayatta kullanmış olduğumuz saat, gün içerisinde hangi zaman dilimini yaşadığımızı saniyesi ve dakikasıyla gösteren nesnedir. Geçmişten günümüze değişik türden saatler kullanmışsınız. Bunların bir kısmı tarihi ve sanatsal, bir kısmı da maddi değer taşıyarak hayatımızda yer edinmiştir. *Masumiyet Müzesi*’nin “Zaman” başlıklı elli dördüncü bölümünde Kemal, Çukurcuma’da Keskin ailesiyle birlikte geçirmiş olduğu anları, kullanılan saat nesnesinin özellikleriyle birlikte aktarmaya çalışır. Romanda Kemal, Keskinlerin evinde iken Alman yapımı, zarif ahşap kutulu, sarkaçlı, cam kapaklı, gonglu duvar saatinin zamanı göstermekten çok dışarıda yaşanan resmi hayatın bir bakıma habercisi olduğunu ifade eder (Pamuk, 2020a: s. 265). Saatin, herkes için aynı anlamı ifade eden ve günün hangi zaman diliminin yaşandığını haber veren bir ev eşyası olduğu anlatılmaktadır.

Romanda duvar saatlerinin zenginliğin göstergesi olarak 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başında özellikle Batılılaşma özentisinden kaynaklı kullanımının arttığı dile getirilmektedir. 1950’li yıllara gelindiğinde herkesin bir kol saati olduğu ve 1970’li yılların ortalarında ise evlerde bulunan duvar saatlerinin ihtiyaçtan çok sembolik bir değer taşıdığı için kullanıldığına rastlamaktayız. Keskinlerin evinde bulunan saatin “tik tak”ları ve saat başı “gong” seslerine karşılık Füsün’un babası Tarık Bey’in, eşi Nesibe Hanım’a söylemiş olduğu: “Bırak tıkırdasın işte, kimseye zararı yok (...) evin ev olduğunu hatırlatıyor” (Pamuk, 2020a: s. 266). şeklindeki sözler saat nesnesinin, evin içinde yaşanan mutluluğu, huzuru yansıttığının bir göstergesidir. Romanda kahraman anlatıcı, prolepsis yaparak müzede sergileyeceği çeşitli saatlerin kendi aralarında oluşturdukları özel zamanı müze gezelerle yaşatacağını belirtir. (Pamuk, 2020a: s. 268). Romanda, yaşanan birtakım değişimlerin saat nesnesi üzerinden yansıtılması hususunda Ahmet Hamdi Tanpınar’ın etkileri görülmektedir. Nitekim *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*’nde toplumda yaşanan değişimler ve bireylerin içinde buldukları psikolojik durumlar saat nesnesine hayatîyet kazandırılarak anlatılır. Bu bağlamda iki roman arasında benzerlik söz konusu olduğu gibi Orhan Pamuk, *Öteki Renkler* adlı kitabında; “A. H. Tanpınar’dan ‘bizim eşyalarımız, bizim nesnelermizi’ bir ressam gibi arayıp görmem gerektiğini öğrenmişsem...” (Pamuk, 2020b: s. 111). diyerek ondan etkilendiğini açıkça belirtir.

Romanda zaman kavramı sadece psikolojik değil aynı zamanda felsefi boyutuyla da karşımıza çıkar. “Aristo, Fizik’inde ‘şimdi’ dediği tek tek anlar ile Zaman arasında ayırım yapar. Tek tek anlar, tıpkı Aristo’nun atomları gibi bölünmez, parçalanmaz şeylerdir. Zaman ise, bu bölünmez anları birleştiren çizgidir” (Pamuk, 2020a: s. 269). Zaman dilimleri tek tek ele alınıp incelenemediği için “an”ları bir bütün hâlinde yaşarız. Bu nedenle yaşadıklarımızla geçmişe, mevcudiyetimizle şimdiye ve yaşayacağımız durumlarla ilgili geleceğe bağlıyız. Tüm bu süreçler doğumdan ölüme kadar kâinatın kuralıymış gibi devam eder. Nitekim Aristoteles de zamanı bu şekilde tanımlamaktadır:

“şimdiki ‘an’, zamanın sürekliliği, bağlantısı; çünkü geçmiş ile gelecek zamanı bağlıyor; ve zamanın sınır, bir zamanın başı, ötekinin sonu. Ne ki bu duraduran noktadaki gibi açık değil; o olanak halinde ayırıyor; ayıran bir şey olduğundan ötürü ‘an’ hep değişik bir şey, yine bağlayan bir şey olduğundan ötürü de hep aynı, bu tıpkı geometrik çizgilerde olduğu gibi” (Aristoteles, 2001: s. 205).

Ayrıca Kemal, Aristo’nun “zaman” kavramına gönderme yaparak yaşadığı olay ve kullandığı eşyaları birleştiren çizginin hikâye olacağını ve bunun da bir katalog/kitap hâlinde yazılabileceğini dile getirir (Pamuk, 2020a: 478).

Romanda saat ve takvim birlikteliğinin, bize zamanı hatırlatmak yerine toplumsal yaşamın düzenlenmesinde bir araç olarak kullanıldığı vurgulanır (Pamuk, 2020a: s. 269). Bizler toplumsal yaşamda gün içerisinde gerçekleştireceğimiz faaliyetleri bir düzene sokarak yapmaya çalışırız. Bu düzen de ancak zamanla sağlanabilir. Dolayısıyla kısa zaman dilimi için saatten, uzun zaman dilimi içinse takvimden yararlanırız. Bu iki nesnenin insan hayatındaki yeri ve önemi yaşamı kolaylaştırmasıyla ön plana çıkarılmıştır.

4.2. Toplumsal, Kültürel ve Siyasi Yaşamla Nesne İlişkisi

Romanlarda materyal unsurlardan olan “zaman” olayların sadece hangi süre içerisinde gerçekleştiğini göstermez. Aynı zamanda olayların yaşandığı döneme ait toplumun yaşayış biçimi, kültürel özellikleri ve siyasal atmosferi hakkında bilgi verir. Romanda Kemal’in ağabeyi Osman, kardeşinin nişan töreninde İstanbul’a ilk transistörlü portatif radyoyu getirmekle övünürken, yakın arkadaşı Nurcihan ise annesinin ilk mikser kullanan kişi olduğunu ifade eder. 1950’lerin sonunda, annesinin briç oynayamaya gelen arkadaşlarına kristal bardaklarda domates, kereviz, pancar, turp suları ikramında bulunarak Türkiye’ye gelmiş ilk mikser makinesini göstermek için, sosyete kadınları mutfağa buyur ettiğini iftiharla anlatır (Pamuk, 2020a: s. 120). Romandaki vak’a zamanını göz önünde bulundurduğumuzda anlaticı, analepsis yaparak o dönemde her ailenin evinde bulunmayan mutfak aletini ilk kullanan aile olduklarını dile getirir. 1950 ve 1960’lı yıllarda varlıklı aileler misafir gezmelerinde şans oyunu ve kumar oynarlardı. O esnada kullandıkları nesnelere de onların yaşam tarzları ve içinde buldukları kültürü yansıtmaktaydı.

Toplum içerisinde özellikle varlıklı ailelerde marka takıntısı, aşırıya kaçacak biçimde görülür. Her sosyal tabakadan insan kaliteli ürün kullanmak ister ancak maddi geliri düşük olan aileler/bireyler daha ucuz ve düşük kalitede ürün kullanmak zorunda kalır. Düzenlenen nişan töreninde Füsün, Kemal ve Sibel bir aradayken Füsün, Sibel’e kendisine hediye edilen Jenny Colon marka çantayı sahte olduğu gerekçesiyle -onu haklı görerek- kabul etmediğini hatırlatır. Sözlerinin devamında kendisinin hem nesnelere hem de insanlara yaklaşımının daha mütevazı, toplum tarafından daha kabul edilebilir nitelikte olduğunu -kendisinden üst tabakaya mensup aileleri ve özellikle Kemal’i kastederek eleştirir tarzda- dile getirir:

“Bence insanlar, taklit bir ürünü sahte olduğu için değil, ‘ucuza alındığı anlaşılabilir’ korkusuyla kullanmak istemezler. Benim için kötü olan şey ise, tabii eşyanın kendisine değil, markasına önem vermektir. Kendi duygularına değil de, başkalarının ne diyeceğine önem veren insanlar vardır ya hani...(Bir an bana baktı)” (Pamuk, 2020a: s. 138).

Romanda 1970'ler Türkiye'sinde gelir dağılımındaki adaletsizliğin ailelerin yaşam tarzlarına yansması nedeniyle bireylerin, yaşanan olaylara farklı pencerelerden bakışı nesnelere üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır.

Tüketim sürecinde marka özenti beraberinde reklam sektörünün yaygınlaşmasına ve gelişmesine katkı sağlar. Kullanılan nesnelere kalitesi, bir bakıma toplumun/bireyin statüsü, konumu ve yaşam düzeyi hakkında bilgi veren göstergelerdir. Bu gerçeği bilen üretici firmalar da tüketiciler tarafından talep edilen nesnelere üreterek reklam aracılığıyla daha çok tüketicilere ulaşabilmeyi ve daha fazla kazanç elde edebilmeyi amaçlar. Romanda Kemal'in arkadaşı Zaim, "Meltem" markalı ilk Türk meyveli gazozun üreticisi olarak "Coca-Cola" ve diğer yabancı şirketlerle rekabet etmekte zorlandığı için Feridun'la bu hususta reklam filmi çekmek ister. Milli bir ürün olan "Meltem" in İstanbullu zenginler arasında istediği gibi rağbet görmediği hatta ilerleyen süreçte diğer Türk markalı gazozlarla dahi adı anılmadığı için bu durum Zaim'de bir huzursuzluk yaratır (Pamuk, 2020a: s. 386-387-389). Varlıklı aileler, gösteriş merakı ve marka takıntısı nedeniyle daha çok yabancı markalı içecekler satın alırken Füsün ve ailesi ise ekonomik koşullardan dolayı "Meltem" i tercih eder. Kemal, romanda gazoz şişelerini kendisine Keskin ailesini ve onların yaşam tarzının vermiş olduğu huzuru hatırlattığı için müzesinde sergilemektedir. "O günlerin mutlu, neşeli ve rahat havasını ve iyimserliğimizi hatırlatan ilk Türk meyveli gazozu Meltem'in gazete ilanlarını, reklam filmlerini ve çilekli, şeftalili, portakallı ve vişneli ürünlerini sergiliyorum burada" (Pamuk, 2020a: s. 31).

Kemal, romanda varlıklı aile bireylerinin Avrupa'daki yaşamın etkisi altında kalarak -modern ve çağdaş olabilmek düşüncesiyle- karşı cinsle kurdukları ilişkiyi, düzenlenen bir eğlence partisinde o dönemde kullanılan nesnelere birlikte yansıtmaya çalışır: "Bardakların, şişelerin kırıldığı, 45'lik, 33'lük plakların tahrip olduğu, bazı çiftlerin daha çok teşhir zevkiyle ve Avrupa dergilerinin sanat ve skandal sayfalarının etkisiyle, öpüşmeye başladığı, bazılarınnsa benim, ağabeyimin odasına sözüm ona sevişme niyetiyle girip sızdığı partinin havasında..." (Pamuk, 2020a: s. 178). Romanın kimi bölümlerinde modernlik-geleneğe bağlılık karşıtlığı üzerinden ailelerin/bireylerin evlilik öncesi yaşanacak olan ilişkiye ve bekâret tartışmalarına dair bakış açılarının farklılığı laytmotif şeklinde yansıtılmaya çalışılır.

1970-1980 yılları arasında Türkiye'de karşıt görüşlü gruplar arasında yaşanan birtakım çatışmalar, söz konusu dönemi konu alan kimi romanlarda ele alınmıştır. Silahlı çatışmalar yaşanırken bu durumdan ister istemez toplum etkilenmektedir. Kemal, romanın kimi bölümlerinde İstanbul sokaklarında milliyetçi ve komünist grupların birbirlerini kurşunladığı, bombaların atıldığı, bankaların soyulduğu, kahvehanelerin makineli tüfeklerle tarandığı vs. olayları özellikle dönemin siyasi atmosferi hakkında bilgi vermek için okurla paylaşır (Pamuk, 2020a: s. 167-188-289). Ülkede yaşanan bu kaos ortamını ortadan kaldırmak için Türk Silahlı Kuvvetleri 12 Eylül 1980'de yönetime el koyar. Böylece ülke genelinde sıkıyönetim başlar ve saat 22.00'dan sonra sokağa çıkma yasağı uygulanır. Kemal, kimi akşamlar Keskin ailesiyle zaman geçirdiği için belirtilen saatten önce Çukurcuma'dan ayrılmak zorunda kalır. İlerleyen süreçte Kemal, Keskinlerin evinden kimselere sezdirmeden aldığı/çaldığı bir "ayva rende" sini arabada bulundurduğu esnada Sıraselviler Caddesi'nde Şoför Çetin'le güvenlik aramasına denk gelir. Askerler yaptıkları aramada bulundurulması

yasak, kesici bir alet olarak gördükleri “ayva rende”sinin ne ve kime ait olduğunu ısrarla sorarlar. Kemal ise yaşadığı aşkı, aldığı/çaldığı nesnelere ve tüm hayat hikâyesini gözünde canlandırarak yaptıklarını/yaşadıklarını suç olarak telakki ettiği için bir türlü sorulara cevap veremez. Çetin, olaya müdahale ederek bu nesnenin “ayva rende”si olduğunu ifade eder. Askerler, Kemal ve Çetin’e ait kimliklerle rendeyi kontrol amaçlı araçta bulunan görevli yüzbaşıya teslim eder. Yapılan kontrollerden sonra kimlikler şahıslara geri verilir ancak rende, yüzbaşıda kalır. Bunu gören Kemal, rendeyi her ne pahasına olursa olsun güvenlik güçlerine bırakmak istemez. Yüzbaşıya renderinin annesine ait olduğu yalanını söyleyerek askerlerin kesici ve delici alet olduğu uyarılarına rağmen “ayva rende”sini almayı başarır (Pamuk, 2020a: s. 359-361). Romanda olayların yaşandığı döneme ait siyasi atmosfer gereği basit bir mutfak araç gereci askerler tarafından silah aleti olarak algılanmıştır. Romanda bu durum her ne kadar trajikomik bir olay olarak yansıtılsa da kişilerin içinde bulunduğu sosyal ve siyasal koşullar onların nesnelere dahi farklı gözle bakmalarına neden olmuştur. Ayrıca Kemal, nesnelere aşırı bir tutkuyla bağlandığı için her koşulda hatta hayatını hiçe sayarak nesnelere sahip olma arzusu içindedir. René Girard’ın ifadesiyle arzu durumu bir “dolayımlayıcı”dır. Özne-nesne ve tüm bunlara ışık tutan dolayımlayıcı üçgen oluşturur. “...hem özneye hem de nesneye doğru ışık saçan dolayımlayıcı vardır. Bu üçlü ilişkiyi ifade eden uzamsal eğretileme bir üçgendir kuşkusuz” (Girard, 2001: s. 24). Romanda da Kemal, nesnelere ve onlara sahip olma arzusu bir üçgen oluşturmaktadır.

*Masumiyet Müzesi’*nde olayların yaşandığı döneme ait toplumsal, kültürel ve siyasi manzaranın öznelerin değer yargıları üzerinden nesnelere yansıtışı çarpıcı biçimde aktarılmıştır.

Sonuç

Toplumsal yaşamda hayatımızı idame ettığımız süre içerisinde sadece canlı varlıklarla değil aynı zamanda cansız varlıklarla da ilişki içindeyiz. Bu ilişkinin maddi, fiziki ve teknolojik boyutu bilimin ilgi alanına girerken bireyde yarattığı duygusal boyutu ise edebi metinlerin, sanat dallarının konusu olmuştur. Roman, yaşama öyküden kurgusal edebi tür olduğu için gerçek hayatta yaşanan olay ve olguların benzerlerini romanlarda da görmemiz kaçınılmaz bir gerçekliktir. *Masumiyet Müzesi*, Orhan Pamuk’un aşk, cinsellik, yalnızlık, İstanbul, müzeler vs. konuları ele alan postmodern tekniklerle yazılmış romandır. Romanda yaşananlar nesnelere üzerinden yansıtılmaya çalışılır. Olayların gelişimi ve birtakım çatışmaların yaşanması çanta, küpe ve üç tekerlekli bisiklet sayesinde gerçekleşir.

Romanlarda olayları yaşayanlar kişiler olduğu için özne-nesne arasında gerçekleşen birtakım münasebetler de karşımıza çıkar. Roman başkahramanı Kemal, yaşadığı yasak aşkın izlerini ayrılık acısı çekerken nesnelere bulur. Sevgilisi Füsün’la yaşadığı ilişki adeta nesnelere sinmiş durumda olduğu için bir bakıma onun yokluğunda yaşadığı boşluk duygusunu nesnelere gidermeye çalışır. Kemal, ilerleyen süreçte daha farklı bir konum içerisinde karşılaştığı sevgilisini unutmama/unutturmama adına nesnelere toplama ve biriktirme tutkusunu içinde yaşam sürer. Bu durum onun obsesif kompulsif ve kleptomani gibi birtakım psikolojik rahatsızlıklar yaşamaya neden olur.

*Masumiyet Müzesi’*nde ayrıca farklı sosyal tabakalara mensup karakterlerin yaşadıkları mekân, kullandıkları nesnelere/şeyler bir uyum içerisinde yansıtılmaya

çalışılmıştır. Kurmaca dünyasında kahraman anlatıcı Kemal Basmacı, bir üst anlatıcı olarak da Orhan Pamuk karşımıza çıkar. Roman başkahramanı yaşadığı acıların paylaşılması ve unutulmaması adına Yazar Orhan Pamuk'u kullanır. Gerçek yaşamda, kurgusal hikâyenin kitap olarak basılması ve müzenin açılması bir bakıma yaşananlara gerçeklik havası katmaktadır.

Romanda zamanın psikolojik ve felsefi boyutu, dönemin sosyo-kültürel ve siyasi atmosferi nesnelere üzerinden yansıtılmaktadır. Zaman kavramının özellikle Aristoteles ilkeleriyle açıklanarak yaşanan hikâyenin bu temeller üzerinden kitaplaştırılmaya çalışılması kurguya, gerçeklikle birlikte bilimsel bir hava kazandırma isteğinin göstergesidir. Romandaki vak'a zamanı göz önünde bulundurulduğunda yaşanan siyasi olaylar, bireylerin nesnelere trajikomik bir anlam atfetmesine neden olmaktadır.

Orhan Pamuk, yarattığı kurgusal hikâye hakkında yaptığı röportajlarla, romanda adı geçen nesnelere katalog şeklinde kitaplaştırmasıyla, Çukurcuma'da kurduğu müzeyle sanat kurumunu ciddiye alarak ölümsüz klasikler arasına girmeyi amaç edinmiştir.

Kaynakça

- Aristoteles, (2001). *Fizik*. (çev. Saffet Babür). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Atkinson, R., Atkinson, R.C., & Hilgard, E.R. (1995). *Psikolojiye Giriş II*. (çev. Kemal Atakay & Mustafa Atakay & Kemal Yavuz). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Baudrillard, J. (2011). *Nesnelere Sistemi*. (çev. Oğuz Adanır & Aslı Karamollaoğlu). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Bilgin, N. (2011). *Eşya ve İnsan*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Demir, A. (2011). *Mekânın Hikâyesi Hikâyenin Mekânı -Türk Hikâyesinde Mekân (1870-1922 dönemi)-*İstanbul: Kesit Yayınları.
- Girard, R. (2001). *Romantik Yalan ve Romansal Hakikat -Edebi Yapıda Ben ve Öteki-*. (çev. Arzu Etensel İldem). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harman, G. (2023). *Nesne Yönelimli Ontoloji-Her Şeyin Yeni Bir Teorisi-*. (çev. Oğuz Karayemiş). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Jacobson, E. (2004). *Kendilik ve Nesnelere Dünyası*. (çev. Selim Yazgan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kernberg, O. (2020). *Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm*. (çev. Mustafa Atakay). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kuş, S. (2015). *Sözcüklerin Nesnelere Dönüştüğü Yer: Masumiyet Müzesi*. İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
- NP İstanbul Hastanesi Kleptomani (Çalma Hastalığı) Nedir?(Erişim: 01.02.2024). npistanbul.com/kleptomani-calmahastaligi-nedir.
- Pamuk, O. (2016). *Hatıraların Masumiyeti*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pamuk, O. (2020a). *Masumiyet Müzesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pamuk, O. (2020b). *Öteki Renkler-Seçme Yazılar ve Bir Hikâye-*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pamuk, O. (2011). *Saf ve Düşünceli Romancı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pamuk, O. (2019). *Şeylerin Masumiyeti*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Parla, J. (2018). *Orhan Pamuk'ta Yazıyla Kefaret*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Parla, J. (2012). *Türk Romanında Yazar ve Başkalaşım*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Mehmet Nevzat Arcagök

- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*. (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zariç, M. (2014). Postmodernist Yapısal Eleştiri Bağlamında Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi* Adlı Romanı. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*. 6(2), s. 46-75.